

Jak odpowiednio reagować na incydenty z udziałem wilków? Informacja dla gmin

2021-03-15

W ostatnim czasie odnotowujemy zwiększoną liczbę niebezpiecznych zdarzeń z udziałem wilków. Gatunek ten zwiększa swoją liczebność i zasięg, przez co coraz częściej dochodzi do bezpośredniej styczności wilków z ludźmi, również na terenach, na których zwierzęta te od dawna nie były widywane. Takie zdarzenia stają się często medialne, choć nie zawsze alarmujący ton doniesień jest adekwatny do stopnia zagrożenia. Najczęstsze sytuacje dotyczą wilków niewykazujących lęku przed człowiekiem, pojawiających się w pobliżu zabudowy i porywających psy. Przynajmniej część z tych wilków może być chora (np. na świerzb). W takich zdarzeniach mogą też uczestniczyć nie wilki, lecz hybrydy wilka z psem. Część sytuacji może być również powodowana przez waleśjące się, zdziczałe psy.

KOMUNIKAT

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przygotowała zestaw podstawowych informacji dla samorządów, które pomogą zapobiegać incydom z udziałem wilków lub w sposób właściwy na nie reagować.

1. Za bezpieczeństwo mieszkańców odpowiada samorząd gminy – wynika to z ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym. To organy samorządowe zobowiązane są do monitorowania sytuacji, zbierania informacji o ewentualnym zagrożeniu i w razie jego wystąpienia do podejmowania odpowiednich czynności, w tym – jeśli zajdzie taka potrzeba – do występowania do Regionalnego lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (dalej, odpowiednio: rdoś lub GDOŚ), a na terenie parków narodowych do Ministra Klimatu i Środowiska, z wnioskami o zezwolenia na realizację czynności zakazanych w stosunku do wilka (lub innych zwierząt chronionych, które mogą być niebezpieczne, np. niedźwiedzia).
2. Organy ochrony przyrody analizują wnioski o realizację czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych, w tym wilka, a następnie wydają w tym zakresie decyzje. Co do zasady regionalny dyrektor ochrony środowiska może wydać zezwolenie m.in. na płoszenie, umyślne chwytywanie, przetrzymywanie czy transport wilka na terenie swojego województwa, a na eliminację na terenie całego kraju wnioski takie rozpatruje GDOŚ (z wyłączeniem parków narodowych, dla których decyzje wydaje Minister Klimatu i Środowiska).
3. Wniosek o zezwolenie może złożyć każdy – osoba fizyczna, podmioty typu izba rolnicza czy jednostka naukowa, a w kwestii bezpieczeństwa najwłaściwszym (choć nie wyłącznym) podmiotem do składania będzie przedstawiciel jednostki samorządu terytorialnego (wójt, burmistrz, prezydent, starosta itp.) z powodów, o których mowa w pkt. 1. Jednostki samorządu terytorialnego zwolnione są z wniesienia opłaty skarbowej za wydanie zezwolenia.
4. W pierwszej kolejności należy rozważyć zastosowanie rozwiązań nieletalnych – płoszenia wilków, ewentualnie odłowu i zbadania czy nietypowe zachowanie wilka nie wynika np. z choroby lub częściowego oswojenia osobnika z człowiekiem. Dopiero jeśli działania te nie przynoszą pożądanego efektu, albo z powodów obiektywnych nie mogą zostać zastosowane, należy rozważyć wystąpienie do GDOŚ z wnioskiem o eliminację problematycznego osobnika. Aby pomóc wnioskodawcom w ocenie sytuacji i podjęciu właściwych działań w GDOŚ przygotowano „Procedurę postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk” dostępną do pobrania pod niniejszym tekstem. Procedura wskazuje jakie zachowanie jest dla wilka naturalne, a jakie powinno być sygnałem do podjęcia adekwatnych działań.
5. Należy pamiętać, że w sytuacjach nagłych, w których obiektywnie nie można przeprowadzić normalnego postępowania administracyjnego w formie pisemnej, istnieje możliwość uzyskania decyzji ustnych zarówno z rdoś, jak i z GDOŚ. Decyzje ustne mają taką samą rangę prawną jak pisemne, a w sytuacjach pilnych, w tym w sytuacji bezpośredniego zagrożenia, mogą być bardziej zasadne. Podstawową zasadą w administracji publicznej jest zasada pisemności. Decyzje ustne mogą więc być wydane w absolutnie wyjątkowych przypadkach.
6. Składane wnioski powinny być kompletne, tj. zawierać wszystkie informacje przewidziane art. 56 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, argumenty w nich zawarte muszą być konkretne, szczegółowe i należyte udokumentowane (np. w postaci notatek, zgłoszeń, zdjęć) i winny być przekazywane w sposób prawidłowy (przez ePUAP lub pocztą, a nie mailem) – ułatwi to i znacząco przyspieszy prowadzone postępowania administracyjne w sprawie wydania zezwoleń. Formularze wniosków dostępne są na stronach rdoś i GDOŚ.
7. Warto opracować i wdrożyć w gminie narażonej na incydenty z udziałem zwierząt niebezpiecznych procedury na wypadek konieczności płoszenia drapieżników odpowiednimi metodami tak aby w chwili pojawienia się zagrożenia móc je bezzwłocznie zastosować. Procedura ta musi uwzględniać lokalne uwarunkowania (przynurcznice, społeczne, organizacyjne) i obejmować możliwe do zastosowania metody płoszenia, jak i podmioty, które mogłyby się ich podjąć.
8. Ustawa o ochronie przyrody przewiduje również sytuacje, które nie wymagają uzyskania indywidualnych zezwoleń w odniesieniu do zakazów chwytywania, transportu, przetrzymywania oraz umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca – są to:
 - a) chwytywanie zwierząt rannych lub osłabionych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczania do ośrodków rehabilitacji zwierząt (art. 52 ust. 2 pkt 4) – może dotyczyć wilków z objawami chorobowymi, jeśli powyższe działania są zasadne,
 - b) chwytywanie na terenach zabudowanych zabłąkanych zwierząt gatunków chronionych (w tym wilka) i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może, zgodnie z art. 52 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, upoważnić określony podmiot do ww. chwytywania zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania. Należy rozważyć złożenie takiego wniosku do rdoś przez gminę – może to ułatwić podejmowanie działań interwencyjnych bez konieczności oczekiwania na indywidualne zezwolenie. Tylko podmioty upoważnione przez rdoś są zwolnione z obowiązku uzyskiwania zezwolenia.
9. W celu unikania konfrontacji wilków z psami właściciele psów powinni zapewnić im odpowiednią opiekę i warunki, w których są trzymane. Należy przestrzegać obowiązujący zakaz puszczania psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna, a także zakaz puszczania psów luzem w lesie – następy wiele sytuacji kończących się zagryzieniem psa przez wilka wynika z nieprzestrzegania przez obywateli tych przepisów.
10. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin. Wyłapywanie zdziczałych psów zapobiega zarówno incydom z ich udziałem, nierzadko przypisywanym wilkom, jak i hybrydyzacji wilka z psem, co stanowi zagrożenie nie tylko dla ludzi, ale także dla samego wilka jako gatunku.
11. Gminy i ich mieszkańcy powinni podejmować działania w celu zabezpieczenia pojemników na odpady przed dostępem zwierząt w obszarach, w których bytują wilki (i niedźwiedzie). Odpady spożywcze mogą się stać łatwym pokarmem dla dzikich zwierząt i zachęcać je do odwiedzania siedzib ludzkich. Kwestia ta dotyczy również odpadów pozostawianych przez turystów, np. na szlakach. Obowiązki gminy w tym zakresie wynikają z ustawy dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
12. Pożądane jest aby gminy monitorowały czy na ich terenie nie funkcjonują nęciska dla zwierząt drapieżnych (np. związane z ich fotografowaniem), jak również aby szybko i we właściwy sposób reagowały na tego typu sytuacje.
13. Należy bezwzględnie egzekwować zakaz zabierania ze środowiska dzikich zwierząt w celu ich przetrzymywania – w przypadku wilka, gdy szczeniaki podrośnie, a właściciel przestaje sobie dawać z nim radę (jest to ciągle dzikie zwierzę), często uwalnia go. Taki osobnik nie ma już lęku przed człowiekiem, zwykle nie umie polować, nie jest częścią watahy i może być źródłem poważnych problemów. Przypadki łapania zakazów chwytywania i przetrzymywania wilka winny być zgłaszane na policję.
14. Zarówno Generalna jak i Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska od kilku lat upowszechniają wiedzę nt. ekologii wilka czy sposobów zabezpieczania dobytku przez jego atakami. W 2018 r. na stronie internetowej GDOŚ i wszystkich rdoś w sierpniu br. pojawił się artykuł <http://www.gdos.gov.pl/czy-taki-wilk-straszny-jak-go-maluj>, gdzie przybliżono biologię tego gatunku, jego rolę w ekosystemie, a także etiologię konfliktów wilka z człowiekiem. Zachęcamy do zapoznania się z informacjami tam zawartymi oraz do ich rozpowszechniania wśród lokalnej społeczności.
15. Dodatkowo regionalne dyrekcje ochrony środowiska organizują spotkania dla władz gmin i ich mieszkańców, w których zdarzają się incydenty z udziałem wilków – będą one również kontynuowane w tym roku (z powodu epidemii w większości w formie online). Zachęcamy przedstawicieli gmin do udziału w nich jak również do bieżących kontaktów z pracownikami rdoś w celu osiągnięcia stabilnej koegzystencji człowieka i wilka.

Więcej informacji:

[Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk](#)